

Сергій Ящук

Національний університет біоресурсів і
природокористування України
ORCID ID 0000-0002-8309-5898

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті зазначені та розкриті педагогічні умови формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників. З метою досягнення цілі дослідження використано такі дослідницькі методи: аналіз та узагальнення емпіричних і теоретичних положень, що містяться у фаховій літературі з різних наукових напрямів (педагогіки, психології, методики навчання тощо) у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Перспективою в дослідженні буде подальше розкриття педагогічних умов в аспекті формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: педагогічні умови, мотивація, самовиховання, система знань, професійно-правова компетентність, інтерактивні форми та методи, проектна діяльність, особистість педагога.

Постановка проблеми. Під педагогічними умовами розуміють такі обставини організації навчально-виховного процесу, які забезпечують реалізацію поставлених цілей [6, 35–36]. У контексті нашого дослідження до внутрішніх чинників ми відносимо мотивацію одержання освіти зі спеціальності «соціальний працівник», наявність інтересу до поглибленого вивчення дисциплін, що формують правову компетентність, усвідомлення значущості й необхідності сформованості особистісних правових якостей в аспекті майбутньої професійної діяльності та постійної потреби в їх удосконаленні через саморозвиток і самоосвіту. До зовнішніх чинників [8, 232–242] ми відносимо сприятливе освітнє середовище вишів, спрямоване на ефективне формування правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

Аналіз актуальних досліджень. У психолого-педагогічній літературі звертались до трактування терміну «мотивація» В. Асеев, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін. Визначенню терміну «самовиховання» були присвячені роботи С. Гончаренко, О. Ковальова та ін. Дослідженнями інноваційних технологій займалися вчені А. Баудас, І. Берьозкіна, К. Власенко, С. Кадубовська, П. Лузан, О. Пехота, С. Руднєв, Л. Степаненко, П. Щербань, Н. Щокіна та ін.

Мета дослідження – розкрити педагогічні умови формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

Методи дослідження. З метою досягнення цілі дослідження використано такі дослідницькі методи: аналіз та узагальнення емпіричних і теоретичних положень, що містяться у фаховій літературі з різних наукових напрямів (педагогіки, психології, методики навчання тощо) у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтовуючи першу педагогічну умову, наголосимо на концептуальних положеннях теорії діяльності А. Леонтьєва, С. Рубінштейна (ефективність діяльності прямо пропорційна її мотивації) [8, 232–242]. Позитивна мотивація сприяє мобілізації всіх психічних процесів індивіда, підвищенню пізнавальної та морально-вольової активності, розкриває потенційні можливості особистості, підвищує ефективність діяльності.

У контексті нашого дослідження важливим є трактування мотивації як динамічного процесу формування мотиву. Підходячи до оцінки мотивації саме як динамічного процесу, що знаходиться в постійному русі, ми вважаємо, що зовнішнім стимулюванням можна певним чином скерувати означений рух у бік позитивних змін. Розглядаючи мотивацію як двомодальну позитивно-негативну побудову, В. Асеев [8, 232–242] стверджує, що саме така побудова сприяє позитивним і негативним супровадам мотиваційного процесу. Проектуючи означене положення на площину нашого дослідження, зауважимо, що для ефективного формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників важливим є забезпечення позитивної мотивації, що можливо за умов позитивного впливу на студентів відповідно до їх потреб, інтересів, бажань.

Діагностика мотивації студентів до навчання у вишах засвідчила, що домінантою в майбутніх фахівців є мотивація отримання диплома, у той час як набуття знань і опанування професією відмічено лише в незначній кількості студентів. А це означає, що в майбутніх фахівців зовнішній тип мотивації переважає над внутрішнім, а цінність особистісного та професійного становлення й розвитку підмінюється лише отриманням диплома про вищу освіту. Вважаємо, що створення позитивної мотивації в освітньому процесі вишів необхідно передбачити через систему відповідних заходів, що сприятиме формуванню потреби в самовихованні й самовдосконаленні, зокрема: упровадження системи знань про сутність і значущість професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників до змісту їх професійної підготовки; реалізація доцільного комплексу традиційних та інноваційних форм і методів, що сприяють формуванню професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

У визначенні терміну «самовиховання» ми орієнтуємося на трактування його С. Гончаренком: «...це – систематична й свідомо діяльність людини, спрямована на вироблення в собі бажаних фізичних, розумових, моральних, естетичних якостей, позитивних рис волі й характеру, усунення негативних

звичок» [8, 232–242]. На вирішення проблеми виховання та самовиховання спрямовані науково-теоретичні доробки психологів і педагогів [1; 3; 10]. Учені зазначають, що у вихованні є зовнішні впливи, у самовихованні – внутрішні, запорукою яких є наявність позитивної особистісної мотивації до формування якостей. Саме виховання спонукає людину до роботи над собою, спрямовуючи її на подальший саморозвиток і самовиховання. У контексті нашого дослідження ми спираємося на психологічну концепцію О. Ковальова [8, 232–242], відповідно до якої, самовиховання – це свідома системна робота особистості над собою з метою усунення недоліків і формування позитивних якостей, зумовлених вимогами суспільства та власної програми розвитку.

Обґрунтовуючи другу педагогічну умову, наголошуємо, що система поєднує в собі два види знань: науково-теоретичні та практичні. До науково-теоретичних відносяться знання про структурні компоненти професійно-правової компетентності, від рівня сформованості яких залежить успішне оволодіння професією соціального працівника, усвідомлення соціальної ролі майбутнього фахівця, сприйняття вимог професії, усвідомленого висування цих вимог до себе, самовиховання необхідних якостей, що моделюють особистість соціального працівника. Практичні знання – це знання про форми, методи, прийоми формування професійно-правової компетентності, самооцінка з метою подальшого самовиховання та самовдосконалення.

С. Гончаренко зазначає: «знання, як особлива форма процесу відображення дійсності, відображаються в поняттях, судженнях, умовиводах. Концепціях, теоріях і мають характеризуватися систематичністю, усвідомленістю, осмисленістю» [8, 232–242].

Варто підкреслити, що засвоєння майбутніми соціальними працівниками системи знань щодо сутності професійно-правової компетентності та способів її формування виступає базовою основою, оскільки сприяє усвідомленню категоріально-понятійного апарату, сприяє усвідомленню місця професійно-правової компетентності у фаховій підготовці соціального працівника та необхідності її формування. Набуті студентом теоретичні та практичні знання виступають інструментарієм процесу формування їх професійно-правової компетентності, фундаментом цілісності сприйняття особливостей майбутньої фахової діяльності соціального працівника, відчуття значущості сформованості професійно-правової компетентності на належному рівні та осмисленні потреби в їх самовихованні та самовдосконаленні.

П. Лузан наголошує, що для успішного проведення навчальної практики вже перед початком навчального року повинна бути підготовлена методична документація – робочий план, інструкційні карти, окремі практичні завдання, перелік вправ, тести перевірки рівня знань та навичок,

яких студенти мають досягти тощо [5, 288–296]. Нами запропоновано метою навчальної практики, у підготовці майбутніх соціальних працівників із професійно орієнтованих та спеціальних дисциплін, передбачити оволодіння студентами не тільки системою умінь і навичок з конкретної дисципліни, а й сформувати професійно-правову компетентність. Комплексна навчальна практика проводиться на виробництві (практичні роботи передбачають використання знань студента з кількох дисциплін). Завданнями виробничо-технологічної практики є формування вмінь та навичок виконувати трудові і виробничі процеси в цілому, розвиток професійних здібностей студентів, набуття досвіду ефективного розв'язування виробничих ситуацій, а також збирання фактичного матеріалу для виконання курсових і дипломних робіт. Нами запропоновано завдання на вищезгадані практики, що сприятимуть формуванню в майбутніх соціальних працівників професійно-правової компетентності.

На формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних педагогів великий вплив мають міжпредметні зв'язки, «процес їх установаження полягає не лише в тому, що один навчальний предмет використовує інформацію, засвоєну в іншому навчальному предметі. ... вони необхідні для створення у студентів загальних синтезованих знань, умінь і навичок» [1, 22–28]. Нами використано рекомендацію П. Ерднієва: «укрупняти дидактичні одиниці для виявлення взаємозв'язків між основними поняттями» [1, 22–28] та М. Юсупова: «надбання суто спеціальних ... навичок, можливе лише тому, що на момент початку їх освоєння студенти вже придбали навички роботи» [1, 22–28] для створення комплексу завдань із факультативу «Правова культура соціального працівника» для 9–11 класу середньої школи, використавши як елемент профорієнтаційної роботи.

Актуалізація третьої педагогічної умови нашого дослідження зумовлена основними положеннями психолого-педагогічної думки (В. Давидов, О. Леонтьєв) [8, 232–242], що саме діяльність є універсальною формою функціонування особистості і що ефективне формування якостей особистості можливе лише за умов включення її в різноманітні форми й види діяльності. Тому навчальна діяльність, яка є механізмом оволодіння студентами професійно-спрямованої діяльності, проаналізована нами у внутрішньо-смысловому аспекті, а саме: чи сприяють форми та методи навчання особистісному і професійному зростанню майбутніх соціальних працівників та формуванню в них професійно-правової компетентності.

Проектна діяльність передбачає здійснення кількох етапів у навчальній діяльності [4, 64–69]. Виокремлено нами декілька етапів створення навчального проекту та поданий алгоритм дослідження, що сприяє формуванню професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників. Уточнювальний етап: визначення теми; виявлення однієї або

декількох проблем; формування робочої групи; уточнення інформації; обговорення завдання; виявлення проблеми; визначення мети; мотивація студентів. Етап планування: аналіз проблеми; висування та обґрунтування гіпотез; вибір методів перевірки прийнятих гіпотез; формулювання завдань. Виконання проекту: знаходження необхідних джерел інформації та їх обговорення, які підтверджують чи спростовують гіпотезу; оформлення проекту. Захист проекту: презентація та захист проекту; оцінка та самооцінка результатів. Важливо наголосити, що вибір форми проекту (доповідь, реферативне повідомлення) визначається його темою, метою й розробленим сценарієм автора. Цінність методу проектів полягає в тому, що проектування теоретичним, практичним та пізнавальним одночасно. Нами була організована проектна робота майбутніх соціальних працівників на кожному із перерахованих етапів у визначеній вище послідовності.

Аналіз науково-методичних праць (О. Пехота, Н. Щокіна та ін.) [4, 64–69] дозволили нам вивести алгоритм дієвості кейс-технології для ефективного формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

1. Виконання умов ефективного формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників (створення позитивної мотивації до потреби в самовихованні й самовдосконаленні; упровадження системи знань до змісту професійної підготовки; реалізація комплексу традиційних та інноваційних форм і методів; забезпечення готовності викладачів).

2. Навчальна ситуація (актуальна, проблемного характеру, виробничого змісту) має формувати правові вміння, навички та правову культуру майбутніх соціальних працівників.

3. Методично забезпечена (спеціально підготовлений пакет навчально-методичних матеріалів) співпраця: викладач – студент та студент – студент.

Кінцевим продуктом інтелектуальних ігор із формування професійно-правової компетентності, запропонованих нами для професійно орієнтованих, спеціальних дисциплін та факультативу «Правова культура соціального працівника», є імплікація (передбачення результатів у межах невизначеної ситуації). Аналіз науково-методичних праць (К. Власенко, І. Нагорна та ін.) [4, 64–69] дозволили нам вивести алгоритм дієвості інтелектуальних ігор для ефективного формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників: точність і достовірність фактичного матеріалу з виробничих завдань та постійне оновлення їх змісту; використання міждисциплінарного матеріалу; заданий алгоритм відповідей; зацікавленість педагога у грі.

Ділові ігри [2, 224–231] спрямовані на розвиток наступних умінь і здібностей у форматі професійно-правової компетентності майбутніх

соціальних працівників: визначати та сформулювати проблемне питання; проаналізувати й оцінити проблемну ситуацію; запропонувати можливі варіанти вирішення проблеми та оцінити ефективність кожного; прийняти рішення. Виділяємо декілька етапів реалізації ділової гри: підготовчий етап (ціле покладання, планування); проведення гри (реалізація цілей і планів); аналіз результатів гри.

На основі аналізу науково-методичної літератури (С. Руднева, А. Баудас та ін.) [2, 224–231] нами визначений алгоритм дієвості роботи в малих групах для ефективного формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників: підготовча робота з оформлення робочого місця студентів у вигляді круглих столів: додаткова література, письмові інструкції з алгоритмом дій та чіткими завданнями; етап розподілу студентів на мікрогрупи; етап зазначення ролі викладача: консультує, направляє, контролює.

Запропонована навчально-педагогічна гра [9, 65–66] «Випадок чи інцидент?» має на меті виявлення причин конфлікту і прийняття та обґрунтування оптимальних юридичних рішень майбутніми соціальними працівниками. Студентам повідомлено короткий зміст виробничої ситуації. Студенти також ознайомлюються з додатковою інформацією – фактами виробничої проблеми. Майбутніми соціальними працівниками було запропоновано визначити, яких заходів слід вжити для нормалізації проблеми, що склалася, й запобігання подібним випадкам у майбутньому. Окрім офіційних документів, студенти опрацювали літературу. Студентів було поділено на малі групи (3–5 осіб), які колективно проаналізували інцидент. Майбутніми соціальними працівниками спочатку в малих групах, а потім під час колективної дискусії, були розроблені оптимальні юридичні варіанти розв'язання конфліктної ситуації й поради щодо її нормалізації. Викладач підбив підсумок дискусії, указавши ще раз на оптимальні юридичні шляхи вирішення виробничої ситуації.

Навчально-педагогічна гра [9, 74–75] «Динамічні пари» доцільна на заняттях із повторення чи закріплення навчального матеріалу: студенти, працюючи в парі один з одним (не постійні особи на період навчання дисципліни), набувають навичок співробітництва, уміння висловлюватися та слухати, що є необхідною умовою для здобуття майбутніми соціальними працівниками професійно-правової компетентності. Працюючи парами, студенти дотримувалися таких правил: прочитавши завдання, по черзі висловлювати свою думку, планувати й обговорювати в парі свої виступи. Викладач виступає в ролі контролера та консультанта. Викладач заздалегідь розробляє для кожної малої групи (пари) практичні завдання: одне з них пара студентів робить спільно, а інші (2–3 завдання) виконують самостійно, а потім перевіряють один одного, коментуючи помилки.

Навчально-педагогічна гра [9, 60–61] проводиться у формі рольової гри. Для майбутніх соціальних працівників нами запропоновано: ведучий гри – викладач; усі учасники гри поділяються на такі групи: організатори, ерудити, опоненти, рецензенти, оцінювачі (наповненість груп залежить від кількості студентів). Є доцільність у визначеному розташуванні за столами, за типом «круглих столів, щоби учасники гри бачили один одного. Для кожного учасника гри регламентується час виступу. Для ефективності гри, викладач заздалегідь надає список рекомендованої літератури та проводить консультацію, робить розподіл ролей: ерудити – готують повідомлення; організатори – зачитують висновки в кінці гри; опоненти – ставлять запитання до ерудитів; рецензенти – рецензують виступи ерудитів та вносять свої доповнення; оцінювачі – оцінюють повідомлення ерудитів, цінність підсумкового документа організаторів, практичну цінність опонентів і рецензентів.

Навчально-педагогічна гра [9, 80–81] «Мистецтво ведення бесіди» має на меті навчити майбутніх соціальних працівників майстерності професійно-правового спілкування з клієнтами. На практичному занятті викладач пропонує студентові, який грає роль соціального працівника, провести бесіду з клієнтом на тему. Готуючись до заняття, усі студенти проаналізували запропоновану викладачем юридичну літературу з теми, тому під час практичного заняття студенти перебувають у ролі активних, професійно зацікавлених слухачів. Другу частину практичного заняття присвячено обговоренню й аналізу змісту і методики ведення бесіди. Головним підсумком запропонованої майбутнім соціальним працівникам навчально-педагогічної гри було те, що студенти не тільки одержали уявлення про правову складову своєї майбутньої професійної діяльності, ґрунтовно ознайомилися з методикою ведення бесіди на важливу тему, а й навчилися аналізувати, оцінювати її ефективність, усвідомили, у чому полягає майстерність правового спілкування соціального працівника з клієнтом.

«Мозковий штурм» (брейнстормінг) [2, 224–231] – це метод організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії. Технологія передбачає два етапи і доцільна у вивченні міждисциплінарних та міжгалузевих проблем.

1. Формулювання проблемного запитання та висунення ідей із розв'язання проблеми (ведучий фіксує ідеї студентів, не дозволяючи їх критикувати).
2. Активне обговорення, аналіз ідей та вибір найперспективніших.

На основі аналізу науково-методичної літератури (А. Баудас, П. Лузан, С. Ящук та ін.) [2, 224–231; 5; 10], нами визначений алгоритм дієвості роботи під час «мозкового штурму» для ефективного формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників: відсутність критики та заохочення ідей; фіксація всіх висловлених ідей і виділення часу для їх групового обговорення та аналізу; обґрунтування найкращого рішення проблеми.

Фронтальна робота студентів під час інтерактивних лекцій [2, 224–231] сприяє ефективному формуванню професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників. Лекція-ситуація передбачає формулювання проблеми чи виробничої ситуації перед початком лекції: конкретна ситуація має бути актуальною та реальною й мати практичний характер; для її вирішення достатньо знань даної лекції. Міні-лекція: подається план і формулюються запитання проблемного характеру; матеріал презентується блоками, відповідно пунктів плану; відповіді студентів, після обдумування, на проблемні запитання відповідно пунктів плану; узагальнення матеріалу та аналіз відповідей студентів викладачем; запитання студентів щодо змісту лекції.

Визначення четвертої педагогічної умови дослідження зумовлена концептуальними положеннями психолого-педагогічної науки про провідну роль особистості педагога в освітньому процесі. Неперервне нормування показників і визначення суми балів більш об'єктивно характеризує рівень готовності [7, 185–192]. Реалізація сукупності заходів для професорсько-викладацького складу забезпечує готовність викладачів до формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників, зокрема, курс лекцій «Особливості методики соціально-педагогічних дисциплін» та змістово-методичні аспекти факультативного курсу «Правова культура соціального працівника» на щорічному науково-практичному семінарі з підвищення педагогічної майстерності в Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Базуючись на теоретико-практичному аналізі сучасного стану формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників, ми визначили ті педагогічні умови, що мають сприяти ефективності досліджуваного утворення, а саме: створення в майбутніх соціальних працівників позитивної мотивації до формування професійно-правової компетентності як цілісного структурного утворення, потреби в їх самовихованні й самовдосконаленні; упровадження системи знань про сутність і значущість професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників до змісту їх професійної підготовки; реалізація в освітньому процесі вишів доцільного комплексу традиційних та інноваційних форм і методів, що сприяють формуванню професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників; забезпечення готовності викладачів до формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

Перспективою в дослідженні буде подальше розкриття педагогічних умов в аспекті формування професійно-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берьозкіна І. А. Деякі аспекти застосування компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх інженерів / І. А. Берьозкіна // Наук. зап. нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – LXXXV (№ 95). – С. 22–28.
2. Будас А. П. Інтерактивні технології навчання правознавству студентів економічних спеціальностей / А. П. Будас // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – Вип. 27. – С. 224–231.
3. Журавська Н. С. Глобальний характер міжнародної трудової міграції: виклики та завдання вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsu.dp.ua> <https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0026/rpp-2016-0026.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>. – Назва з екрану.
4. Кадубовська С. С. Ефективність використання методу проєктів для формування фахових понять з художнього проєктування у майбутніх вчителів технологій / С. С. Кадубовська // Наук. зап. нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2012. – CVIII (№ 108). – С. 64–69.
5. Лузан П. Г. Активізація навчання студентів-аграрників / П. Г. Лузан // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2003. – № 64. – С. 288–296.
6. Марковська О. Є. Організація професійно-практичної підготовки майбутніх інженерів-педагогів машинобудівного профілю : методичні рекомендації. – Київ-Сімферополь : ДІАЙПІ, 2010. – 152 с.
7. Степаненко Л. М. Діагностика сформованості професійних соціальних зв'язків у майбутніх фахівців вищих навчальних закладів / Л. М. Степаненко // Наук. зап. нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2013. – СІХ (№ 109). – С. 185–192.
8. Шахматова Т. В. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування ділових якостей майбутніх фахівців / Т. В. Шахматова // Наук. зап. нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2013. – СІХ (№ 109). – С. 232–242.
9. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : [навч. посіб.] / П. М. Щербань. – К. : Вища шк., 2004. – 207 с.
10. Ящук С. П. Формування професійно-правової компетентності студентів : зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / С. П. Ящук. – Режим доступу : <https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0034/rpp-2016-0034.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>.

REFERENCES

1. Beriozkina, I. A. (2011). Deiaki aspekty zastosuvannya kompetentnisonoho pidkhodu u protsesi pidhotovky maibutnikh inzheneriv [Some aspects of competence approach implementation in preparing future engineers]. *Nauk. zap. nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova, LXXXHV (№ 95)*, 22–28. Kyiv.
2. Budas, A. P. (2011). Interaktyvni tekhnolohii navchannia pravoznavstvu studentiv ekonomichnykh spetsialnostei [Interactive technologies of teaching jurisprudence the students of economic specialties]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 27, 224–231. Kyiv-Vinnytsia: TOV firma «Planer».
3. Zhuravska, N. S. *Hlobalnyi kharakter mizhnarodnoi trudovoi mihratsii: vyklyky ta zavdannia vyshchoi osvity [Global nature of international labor migration challenges and objectives of higher education]*. Retrieved from <http://www.dsu.dp.uahttps://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0026/rpp-2016-0026.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>.-nameofthescreen.

4. Kadubovska, S. S. (2012). Efektyvnist vykorystannia metodu proektiv dlia formuvannia fakhovykh poniat z khudozhnogo proektuvannia u maibutnikh vchyteliv tekhnolohii [The effectiveness of using project method in the formation of professional concepts and artistic design of the future teachers of technology]. *Nauk. zap. nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova, SVIII (№ 108)*, 64–69. Kyiv.
5. Luzan, P. G. (2003). Aktyvizatsiia navchannia studentiv-ahrarynykiv [Enhancing learning of students-agrarians]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia «Pedahohika, psykhologhiia, filosofiiia»*, 64, 288–296.
6. Markovska, O. E. (2010). Orhanizatsiia profesiino-praktychnoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-pedahohiv mashynobudivnoho profilu [The organization of vocational and practical training of the future engineers-teachers in mechanical engineering]. Kyiv-Simferopol: DIAYPI.
7. Stepanenko, L. M. (2013). Diahnostyka sformovanosti profesiinykh sotsialnykh zviazkiv u maibutnikh fakhivtsiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Diagnosis of professional formation of social ties in the future professionals of higher education institutions] *Nauk. zap. nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova, SIH (№ 109)*, 185–192. Kyiv.
8. Shakhmatova, T. V. (2013). Teoretychne obgruntuvannia pedahohichnykh umov formuvannia dilovykh yakosti maibutnikh fakhivtsiv [Theoretical substantiation of pedagogical conditions of the future specialists' professional qualities formation]. *Nauk. zap. nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova, SIH (№ 109)*, 232–242.
9. Shcherban, P. M. (2004). Navchalno-pedahohichni ihry u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Training and educational games in higher education]. K: Higher HQ.
10. Yashchuk, S. P. *Formuvannia profesiino-pravovoi kompetentnosti studentiv: zarubizhnyi dosvid [Formation of professional legal competence of students: foreign experience]*. Retrieved from:
<https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0034/rpp-2016-0034.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>

РЕЗЮМЕ

Ящук Сергей. Педагогические условия формирования профессионально-правовой компетентности будущих социальных работников.

В статье указаны и раскрыты педагогические условия формирования профессионально-правовой компетентности будущих социальных работников. Для достижения цели исследования использованы следующие исследовательские методы: анализ и обобщение эмпирических и теоретических положений, содержащихся в профессиональной литературе по различным научным направлениям (педагогике, психологии, методики обучения и т.д.) в трудах отечественных и зарубежных исследователей. Перспективой в исследовании будет дальнейшее раскрытие педагогических условий в аспекте формирования профессионально-правовой компетентности будущих социальных работников.

Ключевые слова: педагогические условия, мотивация, самовоспитание, система знаний, профессионально-правовая компетентность, интерактивные формы и методы, проектная деятельность, личность педагога.

SUMMARY

Yashchuk Serhii. Pedagogical conditions of the future social workers' professional-legal competence formation.

In the article pedagogical conditions of the future social workers' professional-legal competence formation are stated and revealed: creation in future social workers of positive

motivation for the formation of professional-legal competence as an integral structural composition, the need in their self-education and self-improvement; implementation of the system of knowledge about the essence and importance of professional-legal competence of the future social workers to the content of their training; realization in the educational process of the higher education institutions of the appropriate complex of traditional and innovative forms and methods for facilitating the formation of professional-legal competence of the future social workers; ensuring the readiness of teachers to the formation of professional-legal competence of the future social workers.

With the aim of achieving the objectives of the study the following research methods are used: analysis and generalization of empirical and theoretical positions contained in the professional literature in different scientific fields (pedagogy, psychology, methods of teaching, etc.) in the works of native and foreign researchers.

Justifying the first pedagogical condition, we show the conceptual provisions of the theory of activity of A. Leontiev, S. Rubinstein (efficiency of activity is directly proportional to its motivation). In the context of our study is important the interpretation of motivation as a dynamic process of formation of the motive. Diagnosis of students' motivation to learning in universities has shown that the dominant in the future specialists is a motivation for graduation, while the acquisition of knowledge and mastery of the profession was observed only in a small number of students. Justifying the second pedagogical condition, we note that the system combines two kinds of knowledge: scientific-theoretical and practical. Actualization of the third pedagogical condition of our study is due to the basic provisions of the psychological-pedagogical thought (V. Davydov, O. Leontiev) that this activity is a universal form of functioning of the individual and that the effective formation of the personality is possible only under condition of its inclusion in a variety of forms and activities. The definition of the fourth pedagogical condition of the study is due to the conceptual provisions of the psychological-pedagogical science about the leading role of the personality of the teacher in the educational process.

Perspective of the further study will be the disclosure of the pedagogical conditions in the aspect of the future social workers' professional-legal competence forming.

Key words: *pedagogical conditions, motivation, self-education, knowledge, professional-legal competence, interactive forms and methods, project activity, personality of the teacher.*